

Sygn. akt II PK 215/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)
SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)
SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z powództwa B. L.
przeciwko II Liceum Ogólnokształcącemu [...]
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 lipca 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego [...]
z dnia 28 grudnia 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację powódki od
wyroku Sądu Rejonowego IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych z dnia 30 sierpnia 2011 r.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2011 r. Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił powództwo powódki zatrudnionej na podstawie mianowania, z którą rozwiązano stosunek pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela, o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach.

Od powyższego wyroku powódka wniosła apelację - zaskarżając go w całości i zarzucając skarżonemu wyrokowi naruszenie art. 73 Karty Nauczyciela poprzez przyjęcie, iż dyrektor szkoły pozwanej ma swobodę w zakresie określenia czasu urlopu na poratowanie zdrowia niezgodnie z nakazem lekarskim - pomimo obowiązku wyrażenia zgody na taki urlop dokonano rozwiązania umowy o pracę, naruszenie art. 22 ust. 2 zdanie 2 Karty Nauczyciela poprzez przyjęcie, że powód był zobowiązany do odpowiedzi na propozycję zmniejszenia zatrudnienia w terminie jednego dnia. W efekcie przyjęcie, że powód w ogóle wypowiedział się co do takiej propozycji i to odmownie, co uzasadniało rozwiązanie z nim umowy o pracę. Powódka zarzuciła również dokonanie wypowiedzenia umowy o pracę w okresie ochronnym stosownie do orzeczeń Sądu Najwyższego o sygnaturach: II PK 54/2010 oraz I PRN 70/96.

Wyrokiem z dnia 28 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił apelację powódki i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że przywrócił powódkę do pracy u strony pozwanej na poprzednich warunkach w uzasadnieniu przyjmując, że urlop dla poratowania zdrowia jest bezwzględny prawem nauczyciela - a przedłożenie przez nauczyciela spełniającego ustawowo określone warunki orzeczenia lekarskiego o konieczności udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia zobowiązuje dyrektora szkoły do udzielenia takiego urlopu na okres wskazany w orzeczeniu.

W dniu 16 maja 2012 r. strona pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 grudnia 2011 r. w całości. Opierając skargę kasacyjną na zarzucie naruszenia prawa materialnego poprzez naruszenie art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela w związku z art. 73. ust. 1 Karty Nauczyciela wskazała błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że pracodawca nie mógł wypowiedzieć nauczycielowi mianowanemu umowy o pracę z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela w czasie pomiędzy złożeniem wniosku o urlop na poratowanie zdrowia na podstawie art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela a terminem wskazanym jako początek urlopu.

Pozwany wniosł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 28 grudnia 2011 r. w całości i oddalenie apelacji albo uchylenie zaskarżonego

wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona. Podnoszone przez organ rentowy okoliczności wskazane w skardze kasacyjnej, a wyrażające się potrzebą dokonania wykładni art. 20 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r.- Karta Nauczyciela, budzącego poważne wątpliwości dotyczące trwałości ochrony urlopu dla poratowania zdrowia, a mianowicie czy pracodawca może wypowiedzieć nauczycielowi mianowanemu, umowę o pracę z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 pkt 2, w czasie pomiędzy złożeniem przez nauczyciela wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia na podstawie art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela, a terminem wskazanym jako początek urlopu zostały rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy uchwałą składu siedmiu sędziów z dnia 26 czerwca 2013 r., I PZP 1/13, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że „Złożenie przez nauczyciela wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia lub korzystanie z takiego urlopu (art. 73 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) nie stanowi przeszkody do rozwiązania z nim stosunku pracy na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 tej ustawy”.

W uzasadnieniu uchwały zostały wskazane następujące argumenty za przyjęciem takiego stanowiska:

Przepis art. 20 Karty Nauczyciela uprawnia dyrektora szkoły do rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem w razie całkowitej lub częściowej likwidacji szkoły albo w razie zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania uniemożliwiających dalsze jego zatrudnianie – niezależnie od podstawy nawiązania stosunku pracy. Komentowany przepis zezwala na rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem mianowanym i zatrudnionym na podstawie umowy o pracę z uwagi na tożsame przyczyny (ust. 1) oraz ustanawia jednakowy jego tryb (ust. 3 – 7). Sytuację obu tych grup nauczycieli różnicuje jedynie wysokość odprawy (ust. 2). Istnieją więc dostateczne podstawy, aby twierdzić, że jest to wspólna instytucja stosowana wobec wszystkich

nauczycieli w sytuacji szczególnej, kiedy na skutek obiektywnych okoliczności niemożliwe jest utrzymanie takiego samego stanu zatrudnienia w następnym roku szkolnym. Cel tego uregulowania jest więc taki sam jak ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. Nr 90, poz. 844 ze zm.; dalej jako ustawa o zwolnieniach grupowych), która – co wymaga podkreślenia – uchyla ochronę wynikającą między innymi z art. 41 k.p. tak w przypadku zwolnień grupowych (art. 5 ust. 1), jak i indywidualnych (art. 10 ust. 2) - w okresie urlopu trwającego co najmniej 3 miesiące oraz w czasie innej usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy, jeżeli upłynął już okres uprawniający pracodawcę do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. Na funkcjonalne podobieństwo obu tych ustaw wskazuje zresztą wprost ust. 2 art. 20 Karty Nauczyciela, przyznający nauczycielowi zatrudnionemu na podstawie umowy o pracę prawo do świadczeń określonych w przepisach ustawy o zwolnieniach grupowych. Daje to podstawę do sformułowania wniosku, że art. 20 Karty Nauczyciela jest szczególnym i odrębnym od kodeksowego unormowaniem stosowanym wobec wszystkich nauczycieli (niezależnie od podstawy nawiązania stosunku pracy), pozwalającym na dostosowanie stanu zatrudnienia do aktualnego rozmiaru zadań szkoły przez dopuszczenie możliwości rozwiązania stosunków pracy z nauczycielami w zamian za rekompensatę za utratę pracy czy to w postaci odprawy, czy przeniesienia w stan nieczynny z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. Tak też przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 listopada 2008 r., I PK 79/08 (OSNP 2010r., nr 9-10, poz. 111), stwierdzając, że: „art. 20 ust. 1 pkt 1 i 2 Karty Nauczyciela, który umożliwia dyrektorowi szkoły rozwiązanie stosunku pracy, w sposób oczywisty dotyczy rozwiązania każdego rodzaju (typu) nauczycielskiego stosunku pracy, bez względu na podstawę prawną jego nawiązania, a zatem odnosi się także do rozwiązania umownego stosunku pracy. Jako regulacja odrębna i wyczerpująca (zupełna) nie może ona niweczyć lub ograniczać kompetencji dyrektora szkoły do rozwiązania każdego nauczycielskiego stosunku pracy, przy zachowaniu procedur i wymagań określonych wyłącznie w art. 20 Karty Nauczyciela, co w tego rodzaju sprawach - wyczerpująco określonych

w przepisach tej ustawy - przekreśla możliwość i dopuszczalność posiłkowego stosowania przepisów Kodeksu pracy, w tym jego art. 41.

Z tego względu uprawniony jest pogląd, że wyczerpujący charakter uregulowania z art. 20 Karty Nauczyciela wynika także z zamiaru ustawodawcy (podobnego jak w przypadku ustawy o zwolnieniach grupowych) wprowadzenia większej elastyczności w zakresie możliwości kształtowania rozmiaru zatrudnienia zgodnego z rzeczywistymi potrzebami szkoły, rekompensowanej mającymi realną wartość ekonomiczną świadczeniami na rzecz nauczycieli, dla których nie ma pracy.

Zupełność regulacji art. 20 Karty Nauczyciela potwierdza także dodanie na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw, z dniem 31 sierpnia 2004 r., ust. 5a. Na mocy tego przepisu nauczyciele uzyskali ochronę związkową w razie wypowiedzenia im stosunku pracy na podstawie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela. Jej udzielenie nie byłoby potrzebne, gdyby ustawodawca traktował omawiany przepis jako regulację niezupełną, uzasadniającą stosowanie - na mocy art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela - art. 38 k.p.

Przyjęcie powyższego poglądu nie rozwiązuje jednakże wszystkich wątpliwości dotyczących możliwości zwolnienia nauczyciela z pracy po nabyciu uprawnień do urlopu dla poratowania zdrowia. Odmowa zastosowania art. 41 k.p. nie przesądza bowiem, czy regulacja art. 73 Karty Nauczyciela wyklucza – czy też nie – ze swej istoty dopuszczalność wypowiedzenia stosunku pracy nauczyciela. Obie normy – art. 20 i art. 73 Karty Nauczyciela dotyczą dwóch różnych zagadnień i brak jest normy kolizyjnej, która pozwalałaby na rozstrzygnięcie wątpliwości, czy nabycie prawa urlopu dla poratowania zdrowia wyłącza późniejsze rozwiązanie stosunku pracy z określonym nauczycielem na zasadzie art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela przed zakończeniem tego urlopu. Między tymi dwoma przepisami nie występuje tego rodzaju zależność, że któryś z nich może być uznany na przepis szczególny uchylający stosowanie przepisu ogólnego. Każdy z nich nie tylko reguluje osobną materię, ale także spełnia odmienne cele.

Na tle regulacji z art. 73 Karty Nauczyciela ujawniają się w istocie dwa funkcjonalne aspekty urlopu. Z jednej strony służy on indywidualnemu pracownikowi w celu regeneracji zdrowia utraconego w pracy. Z drugiej strony służy

pracodawcy, gwarantując odzyskanie pełnej sprawności do dalszego nauczania przez członka kadry pedagogicznej. Jeśli akcentować pierwszą z wymienionych funkcji, urlop dla poratowania zdrowia stanowi jednocześnie swoistą odpłatę za wykonaną już pracę i ma wymiar socjalny. Ocena roli urlopu dla poratowania zdrowia przedstawia się odmiennie z perspektywy pracodawcy. Zgodnie z treścią art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela, prawo do urlopu dla poratowania zdrowia przysługuje nauczycielowi zatrudnionemu na czas nieokreślony, a więc takiemu, który powróci do wykonywania obowiązków w szkole udzielającej tego urlopu. Udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia ma zapewnić przydatność nauczyciela do pracy w określonej placówce w przyszłości (np. zapobiec przyszłym absencjom chorobowym dezorganizującym proces kształcenia i wychowywania dzieci i młodzieży). Ostatecznie zatem urlop dla poratowania zdrowia udzielany jest nie tylko w interesie nauczyciela, ale także i szkoły, która, ponosząc koszty tego urlopu, uzyskuje w zamian gwarancję posiadania kadry nauczycielskiej w pełni zdolnej do wykonywania nałożonych na nią zadań. Nie spełnia się więc jedna z funkcji urlopu dla poratowania zdrowia, jeśli na skutek częściowej likwidacji szkoły albo w razie zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania nie ma zapotrzebowania na pracę nauczyciela po zakończeniu przez niego urlopu dla poratowania zdrowia. To zaś przemawia za dopuszczalnością rozwiązania stosunku pracy nawet w trakcie tego urlopu, tj. w momencie, kiedy okazuje się (po opracowaniu i zatwierdzeniu arkusza organizacji szkoły), że jego dalsze trwanie jest uzasadnione wyłącznie interesem nauczyciela. Co więcej, przyjęcie poglądu, że art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela przekreśla zezwolenie na rozwiązanie stosunku pracy w trybie jej art. 20 ust. 1 (por. wyroki: z dnia 19 września 1996 r., I PRN 70/96; dnia 21 października 2003 r., I PK 519/02 i z dnia 19 kwietnia 2012 r., II PK 204/11 – przywołane przez skład zadający pytanie oraz wyroki: z dnia 9 września 2010 r., II PK 54/10, LEX nr 66150220 i z dnia 20 kwietnia 2001 r. sygn. I PKN 377/00, OSNAPiUS 2003r., nr 5, poz. 115), w rzeczywistości prowadzi do zachowania stosunku pracy nie tylko w czasie trwania urlopu dla poratowania zdrowia, ale i w dalszym okresie - właśnie z uwagi na wyżej opisane uwarunkowania związane z dopuszczalnym terminem wypowiedzania nauczycielskich stosunków pracy. Również zatem względy aksjologiczne

przemawiają za tym, że prawo podmiotowe pracownika (do przeprowadzenia zaleconego leczenia) nie może być chronione w takim stopniu, aby wymuszać na szkole dalsze (po ustaniu urlopu) zatrudnianie nauczyciela mimo braku takiej potrzeby, związane z ponoszeniem z tego tytułu nieuzasadnionych żadnymi względami niemałych kosztów. Jeśli zaś rozpatrywać tę kwestię w kontekście utraty nabytego prawa do urlopu, to jest ona rekompensowana możliwością jego wykorzystania w dalszym toku zatrudnienia nauczycielskiego. W takim więc aspekcie nie można mówić o bezpowrotnej utracie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia.

Wszystkie przedstawione argumenty prowadzą do wniosku, że prawo nauczyciela do przywrócenia pełnej zdolności do pracy - przez powstrzymanie się od wykonywania obowiązków pracowniczych z zachowaniem prawa do wynagrodzenia - nie może naruszać ustawowego obowiązku dyrektora szkoły dostosowania stanu zatrudnienia do aktualnego rozmiaru zadań szkoły, wynikającego wprost z treści art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela. Warto przy tym zauważyć, że sam ustawodawca nie zaakcentował nadrzędnego charakteru dobra chronionego art. 73 Karty Nauczyciela, choć nic nie stało na przeszkodzie, aby uczynił to w podobny sposób jak w odniesieniu do ochrony macierzyństwa. W tym bowiem przypadku ochrona stosunku pracy podczas korzystania z urlopu macierzyńskiego i urlopu wychowawczego, wyrażająca się co do zasady zakazem wypowiedzania i rozwiązywania umów o pracę przez pracodawcę, sformułowana została *expressis verbis* - odpowiednio w art. 177 k.p. i art. 186¹ k.p. Ta konstatacja wzmacnia argumentację, że prawo nauczyciela do urlopu dla poratowania zdrowia nie jest dobrem bezwzględnie chronionym w przypadku kolizji z inną wartością”.

Mając na uwadze wyżej wskazane argumenty, Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.